

Beslutningsforslag nr. B 13. Fremsat den 8. oktober 1985 af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO

Folketinget opfordrer regeringen til at tage initiativ til,

- at folketingets forsvarsudvalg indkaldes umiddelbart forud for alle NATO-forsvarsministermøder (herunder NPG-møder) og ligeledes forud for alle andre NATO-møder af tilsvarende væsentlighed;
- at der på disse forsvarsudvalgsmøder altid berammes en forhåndsorientering om det

pågældende NATO-mødes hovedpunkter og en debat om de danske holdninger og ønsker;

- at det udenrigspolitiske nævn tillige indkaldes til rådslagning i de tilfælde, hvor der på NATO-mødet skal drøftes spørgsmål af større udenrigspolitisk rækkevidde for Danmark (jfr. grundlovens § 19), stk. 3).

Bemærkninger til forslaget

Nærværende beslutningsforslag er en uændret genfremsættelse af et i folketingsåret 1983-84, (2. samling) og i folketingsåret 1984-85 fremsat forslag, se Folketingstidende 1983-84 (2. samling, forhandlingerne sp. 259 og 2784, tillæg A sp. 1039 samt tillæg B sp. 1249, samt Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 5696 og 7079, tillæg A sp. 3439 og tillæg B sp. 1369.

Formålet med forslaget er – som det fremgår af titlen – at opnå øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO. Dette er i allerhøjeste grad påkrævet. Der har i de senere år været flere meget alvorlige eksempler på, at Danmarks tilsagn til væsentlige NATO-beslutninger og aftaler med andre NATO-lande er givet eller indgået under fuldstændig tilsidesættelse af det parlamentariske demokrati.

Det kan ikke accepteres, at der fortsat på et af de vigtigste områder i dansk politik – sikkerhedspolitikken – opretholdes en forældet ordning fra enevældens tid, der går ud på, at regeringen uden folketingets medvirken kan træffe beslutninger af den mest vidtgående betydning for befolkningens fremtid, ja, endog for vores overlevelsesmuligheder.

På et andet væsentligt område, nemlig EF-politikken, er beslutningerne slet ikke på samme måde overladt alene til regeringen, og efter forslagsstillerens opfattelse burde der som minimum indføres den samme ordning med hensyn til Danmarks deltagelse i NATO, som i dag eksisterer på EF-området, dvs. en ordning, der indebærer, at forsvarsudvalget får en rolle svarende til markedsudvalgets. Men forslagsstillerne er naturligvis indstillet på at overveje andre udmøntninger af beslutningsforslaget, som kan føre til en øget parlamentarisk-demokratisk kontrol. I bemærkningerne til forslaget fra folketingsåret 1983-84 gennemgås et særdeles eklatant eksempel på den manglende parlamentarisk-demokratiske kontrol, nemlig sagen om forløbet op til den såkaldte dobbeltbeslutning den 12. december 1979 om opstillingen af de 572 nye mellemdistanceraketter. Allerede på møder i 1976 og 1977 gav NATO-regeringerne principiel

tilslutning til moderniseringsprogrammet for de vesteuropæiske mellemdistanceraketter, og 10 måneder før den officielt iscenesatte beslutning, nemlig allerede i februar 1979, afgav USAs forsvarsmministerium ordre på Pershing II-programmet til våbenproducenten Martin-Marietta. Principbeslutningerne i 1976-77 og den faktiske ordreafgivning skete uden forudgående demokratisk debat.

Et andet eksempel på den manglende demokratiske og parlamentariske kontrol er indgåelsen af fly- og forstærkningsaftalerne. F.eks. har folketinget ingen indflydelse haft på indgåelsen af den såkaldte COB-aftale fra 1976, og først otte år efter – i 1984 – lykkedes det at få udleveret denne aftale til folketingets forsvarsudvalg.

Når disse aftaler overhovedet er blevet debatteret i folketinget, skyldes det ikke de skiftende regeringer, som har indgået disse aftaler, men derimod partier som socialistisk folkeparti og venstresocialisterne, der har krævet offentlighed og demokrati i disse spørgsmål. Men selvsagt er adgangen til efterfølgende at kunne kræve debat – og muligvis opnå en delvis indsigt i de trufne beslutninger – en helt utilstrækkelig form for parlamentarisk kontrol.

Et spørgsmål, som hænger nøje sammen med fly- og forstærkningsaftalerne, er Danmarks involvering i NATOs atomstrategi, herunder spørgsmålet om eventuel stationering og brug af atomvåben på dansk territorium. Realiteten er, at Danmark er blevet dybere og dybere involveret i og bundet af NATOs dødsensfarlige atomstrategi, uden at folketinget nogen sinde har godkendt en udtrykkelig beslutning om dette vitale spørgsmål.

Da folketinget i foråret 1984 behandlede det ovenfor nævnte beslutningsforslag, blev det ikke klart, om der i det nuværende folketing kunne opnås flertal for en forbedret parlamentarisk kontrol. Et flertal bestående af socialdemokratiets, regeringspartierne og fremskridtspartiets medlemmer af forsvarsudvalget skrev i forsvarsudvalgets beretning af 29. maj 1984 over beslutningsforslaget, at flertallet ikke på daværende tidspunkt fandt det muligt at udtale sig om eventuelle ændringer med hensyn til den parlamentarisk-demokratiske

F.t. beslutn. vedr. Danmarks deltagelse i NATO

kontrol med Danmarks deltagelse i NATO, og der henvistes til, at ikke alle spørgsmål angående beslutningsforslaget var besvarede.

Socialistisk folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget udtalte sig i beretningen positivt om det ønskelige i, at folketinget i højere grad blev inddraget.

Socialistisk folkepartis medlemmer pegede på, at der burde laves en ordning, så forsvarsudvalget fik en rolle svarende til markedsudvalgets, og at dette indebar, at udvalget så ville kunne pålægges tavshedspligt, hvilket også i øjeblikket er tilfældet i markedsudvalget.

Det radikale venstres medlem fandt, at forsvarsudvalget næppe kunne komme til at spille en større rolle, men at det udenrigspolitiske nævn i langt højere grad burde inddrages.

Man kunne have håbet, at selve debatten om den parlamentariske kontrol, som fandt sted på baggrund af beslutningsforslaget, kunne have medført en forbedring af forholdene på den måde, at regeringen i højere grad havde inddraget i hvert fald udenrigspolitisk nævn i de vigtigste beslutninger. Desværre har det ikke været tilfældet – det er snarere gået den gale vej – og dette er baggrunden for, at forslagsstillerne nu har fundet det nødvendigt at genfremsætte forslaget.

Den 8. november 1984 godkendte NATOs planlægningsgruppe – med dansk tilslutning – på ambassadørplan den nye doktrin FOFA. Dette skete uden folketingets medvirken, og sagen understreger klart regeringens totalt afvisende holdning over for ønskerne om blot mindre forbedringer af den parlamentariske kontrol.

Også regeringens tilsidesættelse af et klart råd

fra flertallet i udenrigspolitisk nævn i sagen om Danmarks stemmeafgivning i FN (sagen om det østtysk-cubansk-ungarske resolutionsforslag om forbud mod førstebrug af atomvåben) er et klart udtryk for, at regeringen snarere end at styrke den parlamentariske kontrol ønsker at svække den, herunder at svække det udenrigspolitiske nævns stilling. At så et flertal i folketinget tillod regeringen at slippe godt fra at trodse nævnsflertallet, gør jo ikke sagen bedre.

Dette fik da også den socialdemokratiske ordfører, hr. Lasse Budtz, til i debatten i folketinget den 7. december 1984 at sige følgende om sagen:

»... men det er uhyre betænkeligt, at regeringen negligerer et sikkert folketingsflertals holdning, og det må naturligvis give anledning til overvejelser af den alvorligste art.« Jfr. Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 3473.

Forslagsstillerne kan helt tilslutte sig, at der så sandelig nu er brug for overvejelser af den alvorligste art.

Det i folketingsåret 1984-85 fremsatte beslutningsforslag nåede heller ikke til 2. behandling. I en beretning afgivet af forsvarsudvalget d. 9. maj 1985 redegør et flertal i udvalget for, hvorfor bl.a. dette forslag ikke kunne færdigbehandles:

»Et flertal (socialdemokratiets, det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) finder, at det på nuværende tidspunkt, hvor ikke alle udvalgets spørgsmål vedrørende de ovenfor nævnte beslutningsforslag er besvaret, ikke er muligt at færdigbehandle forslagene.«

Forslagsstillerne håber på den baggrund, at det nu vil blive muligt at få alle spørgsmål besvaret og forslaget færdigbehandlet.